

ANA-MARIA CLEP

Ana Maria Haddad Baptista, *Marco Lucchesi: star-poetics-labyrinth*, e-book, Belo Horizonte, Tesseractum Editorial, 2021, 138 pp.

Apariția cărții *Marco Lucchesi: star-poetics-labyrinth* scrisă de doamna profesor Ana Maria Haddad Baptista (versiunea în limba engleză în traducerea lui Dartagnhan Rodrigues, titlu original: *Marco Lucchesi: estrela-poética-labirinto*; în română, *Marco Lucchesi: stea-poetică-labirint*, trad. proprie) constituie un nou prilej de însemnată bucurie în lumea literară. Publicată în format electronic la editura Tesseractum din Brazilia (2021), cartea, însumând 138 de pagini, reprezintă o colecție de eseuri (revizuite și extinse, apărute anterior în diverse volume și reviste) și un interviu acordat autoarei, și ne conduce într-o fascinantă călătorie prin universul scriitorului brazilian Marco Lucchesi. Lucrarea Anei Maria Haddad Baptista ne introduce nu doar în universul literar și în arta acestuia, ci în universul care este însuși Marco Lucchesi, atât prin analiza atentă a scrierilor sale, cât și prin interviul de la finalul cărții.

Secțiunea introductivă descrie complexitatea identității lui Marco Lucchesi (președinte al Academiei Braziliene de Litere, *Doctor Honoris Causa* (2016) al Universității „Tibiscus” din Timișoara, profesor, poet, eseist, traducător, lingvist, creator al limbajului artificial numit „laputar”, subiect de studiu la facultate) și încântarea întâlnirii Anei Maria Haddad Baptista (scriitor, cercetător și profesor la Universitatea Nove de Julho din São Paulo) cu Marco Lucchesi, atât ca personalitate marcantă și om de cultură, cât și ca persoană.

„Marco Lucchesi nu lasă loc pentru așteptare sau plictiseală. Este mereu în mișcare. Întotdeauna. Nu este ușor să-l urmezi, din cauza traseului său divers și, adesea, surprinzător.” (p. 9, trad. proprie)

Primul eseu, *The interdisciplinary dialogue in The Marco Lucchesi's Poetics or the aesthetics of the labyrinth* (*Dialogul interdisciplinar în poetica lui Marco Lucchesi sau estetica labirintului*, trad. proprie), care începe cu avertizarea că „a pătrunde, de la suprafață spre adâncimi, în colecția

lucrărilor [...] lui Marco Lucchesi este o provocare la fel de riscantă ca a sări de pe ultima treaptă a Turnului Babel” (p. 21, trad. proprie), discută singurătatea procesului de creație, a muncii mereu neterminate, faptul că „[c]ea mai mare provocare pentru un scriitor adevărat este să nu fie el însuși” (p. 25, trad. proprie), universalitatea scriitorului (vocea universală, ecoul universal, abandonul, vocea singurătății – „[c]u alte cuvinte: singurătatea vorbind pentru ea însăși” (p. 25, trad. proprie)), dialogul permanent al lucrărilor lui Marco Lucchesi cu științele, rolul jurnalelor în păstrarea identității sale, concluzionând că „dialogul poetic interdisciplinar al lui Marco Lucchesi este structurat de estetica labirintului, care, la rîndul său este guvernată de erudiție, un dialog permanent cu exercițiul gîndirii” (p. 29, trad. proprie).

Aesthetics of the labyrinth-time-memory in Marco Lucchesi's literature (Estetica labirint-timp-memorie în literatura lui Marco Lucchesi, trad. proprie) examinează axa trecut-prezent-viitor regăsită în scrierile lui Marco Lucchesi, discutînd perioade din copilărie, felul în care aceste temporalități se manifestă în fascinantul proces (laborios și elaborat) de traducere pe care îl desfășoară autorul așa cum îl descoperim în jurnalele sale de traduceri (dialog cu diferite temporalități), și ritmurile timp-memorie din poezia lui Marco Lucchesi care „ne redau nouă înșine”, care „ne redau sunetele și melodia propriilor noastre contradicții, rezistențe și anxietăți” (p. 56, trad. proprie). Ana Maria Haddad Baptista remarcă faptul că „nu strică niciodată să ne amintim că Lucchesi călătorește prin Babel cu chibzuința, calmul și modestia înțeleptului” (p. 49, trad. proprie) și că „invizibilul labirint al timpului în lucrările lui Marco Lucchesi este exprimat, inclusiv, prin tăceri. Spațialitate. Ritm. Concepte.” (p. 50, trad. proprie)

În cel de-al treilea eseu, *Education and Readings: a walk through the loneliness of Marco Lucchesi's stars* (Educație și lecturi: o plimbare prin singurătatea astrilor lui Marco Lucchesi, trad. proprie), pentru a explora unsprezece dintre captivantele lucrări ale lui Marco Lucchesi, Ana Maria Haddad Baptista ne prezintă mai întîi trei tipuri de cititori. Primii sînt cititorii ocazionali, care se îmbulzesc în librării pentru a achiziționa cărțile la modă (cele mai bine vîndute) din lista unor publicații cu greutate în domeniul recomandărilor pentru orice domeniu, cărți care, rămase necitite, după ce au împodobit frumos rafturile bibliotecilor personale sau paginile conturilor de pe rețelele de socializare, își găsesc drumul

spre anticariate sau biblioteci mai puțin dotate. Apoi sînt cititorii școlari, dornici de a consuma pe nerăsuflăte cărțile din lista primită de la școală (pentru examene) și a memora personajele, profilurile psihologice, locurile, elementele contextuale, și care „arhivează” aceste cărți, imediat după examen, în uitarea lor voluntară. Al treilea tip este cel al cititorilor captivați, cei pentru care cititul nu este un obicei, ci o necesitate, o căutare profundă, ineputabilă, vitală, cei pentru care o carte bună înseamnă cea care oferă orizonturi care captivează imaginația, visurile, viitorul (p. 62), cei pentru care lecturi ca operele lui Marco Lucchesi – care ne introduc în universul său profund și pătrunzător, intens, mereu proaspăt, a cărui sursă de creație este ineputabilă, care oferă „sentimentul infinitului, pasiunea înălțimilor și o difuză nostalgie a «mai mult»” (pp. 74-75, trad. proprie) și care invită cititorul la o „[e] rudiție care nu umilește” (p. 76, trad. proprie) – reprezintă o cale spre libertate și o exprimare a acesteia.

For an aesthetic of loneliness (Pentru o estetică a singurătății, trad. proprie) analizează cele două condiții umane care ne unesc – singurătatea (condiție umană ineluctabilă, existențială, în care sîntem exilați de propria persoană) și dorința de libertate, libertate spre care cititorii captivați știu să evadeze prin intermediul lecturilor în care pot identifica aceleași căutări, frămîntări și tînjiri din întunecatul abis al singurătății, așa cum se regăsesc în lucrările lui Marco Lucchesi.

Ana Maria Haddad Baptista exemplifică apoi maniera în care Marco Lucchesi surprinde atît de distinct ipostazele în care ne regăsim pe axa timpului, modul în care îl percepem și în care ne relaționăm la universul pe care îl cunoaștem (timpul copilăriei îl reprezintă prezentul, trecutul este ieri și viitorul e mîine la timpul prezent, percepția spațială este limitată (chiar și capătul lumii este la distanță de o plimbare cu barca), rezultînd din imaginația nelimitată a copilului, insatisfacția tranziției spre maturitate, marcată de discontinuitate temporală, și descoperirea individualității), și felul în care parcurgem și trăim singurătatea (singurătatea femeii și a bărbatului în termenii rolurilor de gen și ai așteptărilor impuse de societate).

În introducerea eseului *Marco Lucchesi: an invitation to the Aesthetics of the Labyrinth* (Marco Lucchesi: o invitație la estetica labirintului, trad. proprie), Ana Maria Haddad Baptista afirmă că „este nevoie de curaj pentru a străbate diversitatea lucrărilor autorului” (p. 114, trad.

proprie), conducându-ne apoi printr-o sinteză ce ne reamintește că „poezia lui Marco Lucchesi este îndrăzneță, provocatoare, irezistibilă, seducătoare” (p. 116, trad. proprie), tipologia textuală a romanelor sale nu se bazează doar pe poetică, ci, mai presus de toate, pe limbaje non-verbale, eseurile ne conduc spre un univers literar și lingvistic variat (literatură rusă, germană, arabă, română, persană, turcă), permițându-ne să visăm cu ochii deschiși, traducerile sale mijlocesc *cultura păcii*, „ca un ambasador autentic” (p. 120, trad. proprie), iar estetica ce guvernează lucrările sale este estetica labirintului, a culorii albastre, a singurătății, a timpului-memorie, a prieteniei, a practicării solidarității.

În *Marco Lucchesi and Giorgos Seferis: undulations towards the unfathomable* (*Marco Lucchesi și Giorgos Seferis: unduiri spre insondabil*, trad. proprie), Ana Maria Haddad Baptista realizează o paralelă între scriitorul brazilian (atât de complex) Marco Lucchesi și poetul, eseistul, traducătorul grec Giorgos Seferis prezentând elementele comune care marchează scrierile celor doi autori, și anume dragostea și tînjirea după mare, contrastul mișcare-imobilitate, singurătatea, insondabilitatea, și argumentînd prin citate bine alese răsunetul „[v]oci[lor] poetice care sondează labirinturi estetice, existențiale”, subliniind „diferența între cei care sînt scriitori, de fapt, și cei care au «aspirații sau intenții literare»” (p. 128, trad. proprie).

Interviul acordat doamnei profesor Ana Maria Haddad Baptista evidențiază încă o dată complexitatea personalității lui Marco Lucchesi. Fiecare dintre răspunsurile sale reprezintă un univers în sine – filosofie, poezie, muzică, istorie, matematică.

Nu este doar scriitor și profesor, bucurîndu-se de diferite titluri, este un om care prin generozitatea sa atinge și transformă vieți. Marco Lucchesi este educator, formator, mentor, și fiecare pagină a cărții descrie modul în care acesta se dăruiește celorlalți nu doar prin opera sa, nu doar donînd cărți bibliotecilor în nevoie, ci prin umanitatea sa profundă, investind în aproapele său. Dacă nu obosește dăruind(u-se), este pentru că are grijă ca izvorul complexului de idei creatoare să fie mereu proaspăt și autentic.

„Învățăm de la Marco faptul că există o estetică a singurătății. Am învățat de la el că nu este suficient să citim poezie. Sau să o scriem. Este necesar să o practicăm. Ne învață, mai presus de toate, că a trăi poetic înseamnă să trecem dincolo de suprafață și să înfruntăm ceea ce ne deranjează cu adevărat.” (p. 10, trad. proprie)

Răspunsurile sale converg spre aceleași idei și sentimente care răzbat din scrierile sale, spre universalitatea și remarcabilitatea operei lui Marco Lucchesi: „Da, în realitate am învățat multe limbi, poate excesiv, mai puțin pentru a vorbi și mai mult pentru a ajunge la celălalt, pentru a-l înțelege pe cât posibil, pentru a intui cum este organizată lumea prin cuvinte, în limba originală a poeziei, a oamenilor vii și morți, imagini ale unui trecut pierdut și ale unui viitor incert, pentru a auzi plînsetul popoarelor, refugiaților și migranților planetei Pământ, răniți de *Principiul speranței* lui Ernst Bloch.” (p. 133, trad. proprie)